Marchenko, AIroslav
Vlasna khata

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

ЯРОСЛАВ МАРЧЕНКО.

ВЛАСНА ХАТА.

ПРОЛЬОҐ.

(ДЛЯ ВИПОВНЕНЯ ПРОГРАМИ ПРИ ОТВОРЕНЮ ВЛАСНИХ НАРОДНИХ ДОМІВ І ЧИТАЛЕНЬ.)

ЦІНА 10 ЦНТ.

1917.
З друкарні „Свободи“ 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

ЯРОСЛАВ МАРЧЕНКО.

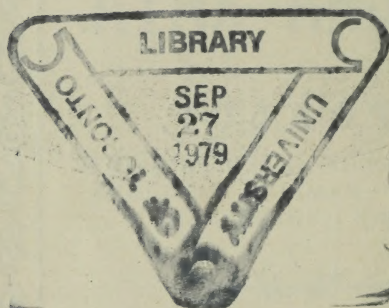
ВЛАСНА ХАТА.

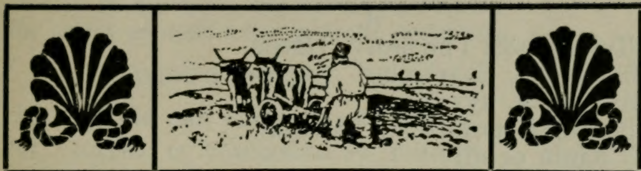
ПРОЛЬОҐ.

(ДЛЯ ВИПОВНЕНЯ ПРОГРАМИ ПРИ ОТВОРЕНЮ ВЛАСНИХ НАРОДНИХ ДОМІВ І ЧИТАЛЕНЬ.)

ЦЇНА 10 ЦНТ.

1917.
З друкарнї „Свободи“ 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ОБРАЗ I.

Яскиня в пеклї, овіяна гнилим сопухом і рудим, поганим димом. Що кілька хвиль як вітер зривають ся зітханя і проклони, розвівають імлу і тоді видно стовпи з людських тїл, повикручуваних страшними болями, що підпирають тяжку, обвислу повалу. З повали звисають, як сталяктити, скаменїлі соплї з сліз і крови...

На право озеро, з лїнивою, гнилою водою, як смола. По ньому плавають дивоглядні цьвіти гріхів і раз-враз займають ся і гаснуть блудні огники душ...

На ліво вхід до печері, заваленний червоною плитою. До нього ведуть огнисті знаки. Ніч...

Хвиля тишї а потім глухий гук — і з під землї вилазить потвора. На плечах царська багряниця, в однїй руцї кнути а в другій людський череп. На голові гадючий вінець. Лице звернене до печері...

Хитаючись іде до брами і бє кнутом три рази.

Голос з печери:

А хто там?

Потвора:

Я,
Дух Ваньки Грозного, Петра
Великого, Єкатерини
Второї. Я, дух руїни,
Дух всіх гнобителів Вкраїни
В одній особі.

Голос з печери:

Чом душе погана
Не відпічнеш в своїм плюгавім гробі,
Лишень товчеш ся ту, неначе пяна?

Потвора:

Нема мені спокою навіть в гробі,
Нема ніде й ніяк не може бути.
Бо чи на те я плів московські кнути
І чи на те гатив людьми болота,
Щоби тепер хахлацкая голота
Перед людьми себе давала чути,
Щоби їй снилась воля?

Дідьчий тату!
Вони тій волі знов одну палату
Ставлять, як тії мурашки у лісі,
Або як птахи ліплять гнізда в стрісі.
А всьо на горе моє і на муку!
Придумай батьку, яку хитру штуку,
Щоби я міг той нарід раз убити,
Немов змию. А то — я стану вити,
Як на припоні пес. Клянусь — зі мною
Як ніч, так день не мати-меш спокою.
Побуджу всіх чортів і всі чортиці,
Всіх чарівниць приключу від границі,

Нехай подивлять ся, нехай почують,
Як своїх вірних слуг дідьки шанують.

Голос з печери:

Но! Но! Не так відважно сину,
Бо, гордих ту спихають на долину
В самий найгірший жар.

От краще слухай:
Як муравельник Азію порухай,
Збуди Половця, Турка і Татара
Нехай на Русь ідуть, як чорна хмара.

Потвора:

Вже перейшли.

Голос з печери:

І що?

Потвора:

Нічо.
Впустили крови, чаду наробили,
Людий побили, Вкраїни не вбили.
На пожарищу, на трупах і крові
Збіжа филюють на причуд чудові,
Так як на гною.

Голос з печери:

То йди до сусідів.
Перетвори їх з людий в людоїдів.
Вложи в серце злість, зависть і злобу
А вирви розум і так, як худобу
Жени мечем розпусти і наживи
На плодотворні, українські ниви.

Потвора:

Ах батьку! Таж вони зі сходу і з заходу
Точили з Руси кров, як з бочки воду.
З найкрасших квітів мід в свій улий брали,
З під серця кров живу пявками висисали.
А нинї — глянь! Одні лежать в хоробі
А другим теж вертить хробак в утробі,
З надмірної їди і з крови перепою,
А нарід руський, по добі застою,
Немов по немочи, недужий в ложу
Простує кости, ломить обгорожу
І з силою гірського водопаду
Летїти хоче в сьвіт.

Голос з печери:

То кинь му зраду!
Най маму діти забудуть, а брата
Брат відрече ся. Най син свого тата
Продасть за гріш марний. Най люди
Позбувшись чести і слави, як Юди
Ходять і сїють лихо.

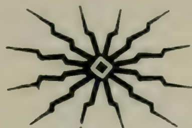
Потвора:

Годї!
І сей кукіль я сіяв в огороді
Та він, на жаль, не заглушив ячменю.
Для зради мав я рублів повну жменю,
Хрестів, ордерів, чинів, що не міра.
Для них змінялась народність і віра
І ідеали немов рукавиці
Скидались. Всьо то, виджу суть марниці
Супроти люду житєвої сили,
Любови й віри в свій родинний край!

Голос з печери:

Га! Коли так, то гинь і пропадай!

Потвора западає ся під землю. Сцена зміняє ся скоро.

ОБРАЗ II.

Улиця в місті. В глубині „Народний Дім" прибраний зеленю і квітами. З подувом вітру лопотять синьо-жовті хоругви. Над містом грають дзвони.

Перед домом товпа народу, ріжного віку і з всіляких верстов, в сьвяточних одягах і в сьвяточнім настрою. На порозі Голова стоїть і говорить голосно і різко:

Братя рідні! Ви від плуга,
Від пера і від престолу
Обніміть нині друг друга,
Тіштесь, радуйтесь посполу!
Збуло ся діло велике,
Що його ніякі сили,
Зависть, ані злі язики,
Ані злоба, ані крики
Не положать до могили.
Ми здвигли народню хату,
Не велику, не богату,
Але сьвітлу, але ясну,
Але рідну, але власну!
Не пора тепер тинятись
Під сусідськими плотами,
Не пора сил гайнувати
В чужих ґаздів наймитами.
Гей! В кого єсть добра воля,

Щирий замір і охота,
Най держить ся свого плота,
Най пильнує свого поля,
Най іде до своєї хати,
Чи убогий, чи богатий,
Чи просьвічений, чи темний,
Чи пан, чи слуга наємний!
Будьмо всі, як братя рідні,
В волю вірою — свобідні!
Най тота мала сьвятиня,
Що її здвигли ми нині
Стане образом, символом
Того храму, того дому,
Що його в грядучі дні
Побудуєм на скалї
Несокрушимій.

Один з селян:

Ми селяни
Хатї тій дамо основу,
Так сильну і так здорову,
Що на тисячу літ стане.
Ми вже пробу перебули
В лихолїтю і в крепацтві,
В панщинї і в „гайдамацтві".
З усіх сторін нас громи били
Та не вбили і не вгнули!
Бо нема такої сили
І нема такої злости,
Щоб її мужицькі кости
Не двигнули!

Тож до дїла,
Лиш най буде праця сьміла,

Лиш берім ся всї нараз,
Поки сьвіта — поти час!

Інтеліґент:

А ми праці допильнуєм.
Всьо, що нам дала наука,
Людський промисел і штука
Щирим серцем подаруєм,
Щоб сьвятинї тої мури,
Після прав архитектури
Сьвітової піднимались,
Щоб в аркади розвивались
Чим раз красше, чим раз висше,
Чим раз ідеалу близше.

Одна з жінок:

А ми, чи будем послїднї,
України донькиріднї?
Чи не час нам від колиски,
Від постелї і від миски,
Свої очи повернути,
Там — де гук підземний чути?
Де підносять ся з руїни
Нові стїни України!
Тож ставаймо поруч брата,
Поруч мужа, поруч тата!
А хоть руки в нас не — дужі
Та за те ми не — байдужі,
Та за те у нас проворність
І огрядність і моторність.
А як хата завершить ся,
Ми її, так, як годить ся,
Гіллєм дубовим затичим,
Заквітчаєм, закосичим
Та затягнем пісню красну

Про зірницю сьвітлу, ясну,
Що піднялась з крови поля
А зоветь ся — людська воля.
Дітьом в колисках ми скажем,
Що не вмрем і не поляжем!

Товпа ворушить ся і пропускає сїдо-голового пан-отця. Той звільна входить на сходи дому, клякає на послїдньому і знимаючи очи в гору, говорить:

Боже праці і любови,
Вічне жерело житя!
Бодрости дай нашій крови
І долий до серць огня,
Щоб пірвали ми окови,
Щоб діждались волї дня!

Ми не хочемо чужого,
Кривда — се не наш звичай,
Але любимо з цїлого
Серця свій родинний край!
Ми боронимо лиш свого
Тому — Боже помагай!

Встає і повертає ся до люду:

А ви, братя, того дому
В ніч і в днину бережіть,
Щоби ворог покрийому
Не втворив його воріт,
Від роздору того дому
І від зради бережіть!

Піднимає руку до присяги:

А тепер, на память крови
І на память лютих мук
Присягнїм, що у любови,
В єдности умів і рук

Не спічнемо аж окови
Соромні злетять нам з рук.

Нарід клякає і однодушно повторяє помало і поважно, слово за словом:

Присягаєм — що — в любови —
В єдности — умів і рук —
Не — спічнемо — аж — окови
Соромні — злетять — нам — з рук!

Занавіса спадає звільна...

Михайло Старицький.

До України.

Моя Україно, як я тебе любив,
Твої луги, твої степи розлогі,
Дніпра ревучого славетнії пороги
І хвилі золоті твоїх золотих нив!

Як я любив в садочках вишняку
Твої білесенькі, немов хустини, хати,
Поважну річ старих дідів чубатих,
І регіт дітвори в жартливому танку.

Як я любив в ніч теплу, весняну
Чуть пугача з діброви тихий стогін,
Гуканя парубків, дівчат веселий гомін,
І пісню з-за лугів роскішну, голосну.

Як я любив у осени в стіжках
Хліб коло хат, а ранками сідими
Селян за працею хапливою між ними,
І стукіт говірких ціпів геть по токах.

Як я любив зимовії доби
При каганці невпиннеє сюрчання
Тих веретін, і пісню чи ридання
Тихесеньке жіночої журби.

Як я люблю безрадісно тебе,
Народе мій, убожеством прибитий,

Знеможений і темністю сповитий,
Що вже забув і поважать себе,
Потративши свої колишні сили!
Як я люблю твої сумні могили, —
Україно, як я люблю тебе!

Борис Грінченко.

До праці.

Праця єдина з недолї нас вирве:
    Нумо до праці, брати!
Годї лякатись! на дїло сьвятеє
    Сьміло ми будемо йти.

Праця єдина нам шлях уторує;
    Довгий той шлях і важкий,
Що аж до щастя і долї прямує, —
    Нумо до праці мерщій!

Праця не згине між людьми даремне,
    Сонце засьвітить колись;
Дякою нас тодї люди згадають, —
    Нум же до праці берись!

Хоч у недолї й нещастї звікуєм, —
    Долю унукам дамо.
Ми на роботу на сьвіт народились,
    Ми для борнї живемо.

Сьміливо-ж, братя, до праці ставайте
    Час наступає — ходїм!
Дяка і шана робітникам щирим,
    Сором недбалим усїм!

